

Entorn del Concili Vaticà II. Claus històriques, doctrinals i pastorals

Congrés Internacional de Teologia.

Amb motiu del 50è aniversari del desenvolupament del Concili Vaticà II, la Facultat de Teologia de la Universitat de Navarra va organitzar aquest ambiciós esdeveniment en el qual es van programar més de trenta ponències. Va tenir lloc del 16 al 18 d'octubre de 2013 a Pamplona.

El primer que penso que cal assenyalar és l'èxit de públic tant en quantitat –l'aula magna era plena amb gent dreta– com en qualitat, per l'assistència i la participació en els col·loquis, de ponents i no ponents.

La majoria de les conferències van suscitar un viu interès, la qual cosa va produir sovint interessants –i de vegades apassionats– debats, sobretot entre professors.

Com indica el títol del Congrés, el seu contingut va tractar els antecedents i conseqüències del Concili i els seus continguts doctrinals i pastorals. A continuació, assenyalaré allò que, al meu parer, val la pena destacar especialment.

La ponència del professor Jean-Dominique Durand, de la Universitat de Lió 3: «L'Església en la qual va veure la llum el Concili». El professor Durand va exposar que el Concili va tenir lloc a la fi de l'època de la modernitat, marcada sobretot per les dues guerres mundials. Fins llavors, l'Església s'havia mostrat al món amb autoritat i severitat; per contra, els documents del Concili són només expositius i comprensius. Així, el Concili Vaticà II, que havia de ser continuació del precedent concili, interromput per la presa de Roma per les tropes italianes, de fet va seguir un camí nou. Per primera vegada, no hi ha cànons de condemna, sinó que busca sobretot «esbrinar els signes dels temps» i privilegiar l'esperit pastoral.

Documents fonamentals per al nostre temps

Moments singulars del *iter conciliar*, a càrrec de Mons. Gil Hellín, arquebisbe de Burgos. El ponent va destacar alguns docu-

Joan Garcia Llobet
Doctor en Dret
Canònic.

ments conciliars, que considerava especialment importants. Així la *Lumen gentium*, per Mons. Gil Hellín, és «el moment més excel·lent» del Concili, un autèntic canvi en la perspectiva de l'Església que es presenta com a misteri, i immediatament com a Poble de Déu. El segon aspecte que dóna una empresta particular a la *Lumen gentium* és la declaració sobre la sacramentalitat de l'episcopat, en un passatge que podria considerar-se com a veritable declaració dogmàtica.

Un altre document rellevant, esmentat per Mons. Gil Hellín, va ser la Constitució *Sacrosantum Concilium*, sobre la reforma litúrgica en profunditat. Mai un concili no havia tractat amb tanta amplitud la litúrgia, ni mai no s'havia proposat una reforma de tanta fondària, aportant unes propostes teològiques per fonamentar fermament la vella catedral que es pretenia renovar.

De la constitució dogmàtica *Dei verbum*, el ponent en va destacar, sobretot, tres aportacions: la naturalesa de la Revelació, la relació entre Escriptura i Tradició, i l'últim capítol sobre l'Escriptura en la vida de l'Església.

El ponent també va remarcar el Decret *Presbiterorum ordinis* sobre el ministeri i vida dels preveres, en el qual s'exposa aquesta qüestió amb unes bases teològiques fermes i amb unes conseqüències existencials i pastorals orgànicament estructurades. La Declaració *Dignitatis Humanae*, que aborda amb una nova perspectiva les relacions de l'Església amb l'autoritat civil, amb les altres confessions i amb el fet religiós en general. Finalment, va esmentar la Constitució pastoral *Gaudium et Spes*, centrada en el sentit cristià de la història.

El ministeri petri en la comunió de l'Església

El professor Pedro Rodriguez va fer notar l'actualitat d'aquesta qüestió 50 anys després del Vaticà II. Per enfocar degudament el tema, cal partir de l'afirmació del proemi de la constitució *Pastor Aeternus* del Concili Vaticà I: la raó de ser del Primat és «que l'Episcopat fos un i indivís i que en el (Primat) s'instituís el principi i fonament perpetu i visible d'unitat. Aquesta definició dels principis rectors de totes les atribucions del papat es recullen literalment en el capítol III de la Constitució dogmàtica sobre l'Església *Lumen Gentium*. Això és important no solament de cara a les modificacions que l'ecumenisme faci aconsellables sinó també per viure plenament «la comunió de l'Església».

Mai un concili no havia tractat amb tanta amplitud la litúrgia, ni mai no s'havia proposat una reforma de tanta fondària, aportant unes propostes teològiques per fonamentar fermament la vella catedral que es pretenia renovar.

La crida universal a la santedat

La crida universal a la santedat és un punt cabdal del misteri de l'Església. El professor Aranda pensa que, per la seva rellevància, necessita una reconsideració acurada, tant des del punt de vista teològic com pastoral: la vocació a la santedat en l'eclesiologia ha de passar de la perifèria al centre. Es tracta, doncs, de dur a terme una pastoral renovada de la identitat cristiana, i d'educar el poble cristià en la unitat de vida.

Potser el tema més tractat des de la clausura del Concili fins als nostres dies ha estat la qüestió de la seva hermenèutica o interpretació. El professor Gabriel Richi va analitzar la solució a aquest espinós assumpte per part del papa Benet XVI, a través de la «hermenèutica de la reforma i la renovació».

Prèviament, el professor Francesco Venuto, de la Facultat de Teologia de Torí, va presentar una ponència veritablement magistral sobre la història de l'hermenèutica del Concili Vaticà II. Fins al Sínode Extraordinari de 1985, es va viure a l'Església una època de confusió, de posicions oposades i fins i tot d'oposició oberta al magisteri del papa Pau VI, que va culminar amb la rebel·lia declarada i violenta davant la Encíclica *Humanae Vitae*.

La valoració que del Sínode de 1985 va fer el professor Venuto és ambivalent; d'una banda, les conclusions del Sínode són aclaridores i pràctiques, però, d'altra banda, «les polaritzacions eclesials van romandre substancialment intactes».

Fe cristiana i societat civil

L'última sessió del Congrés va constar de dues taules rodones simultànies. Una va ser sobre les línies de creixement de l'Església del segle XXI i vers l'*Ecumenisme* en general i sota les perspectives protestant i ortodoxa.

Jo vaig preferir assistir a la segona, que va tractar sobre *Fe cristiana i societat civil*. Els ponents van ser el professor de filosofia Alejandro Llano, rector emèrit de la Universitat de Navarra, la professora de l'IESE Business School Núria Chinchilla, i el professor Rafael Navarro Valls, catedràtic de la Complutense de Madrid.

Potser el tema més tractat des de la clausura del Concili fins als nostres dies ha estat la qüestió de la seva hermenèutica o interpretació. El professor Gabriel Richi va analitzar la solució a aquest espinós assumpte per part del papa Benet XVI, a través de la «hermenèutica de la reforma i la renovació».

La ponència d'Alejandro Llano aborda la presència cultural i el compromís de caritat del cristià en la societat. Es va ocupar de temes candents, la majoria enumerats per la doctrina social de l'Església. El col·loqui que va seguir a la conferència va ser llarg i apassionat, en tractar aspectes com ara el caràcter vinculant d'alguns punts de la DSI sobre la immigració. En tot això, hi van intervenir també els professors Martin Rhonheimer i José Luis Illanes.

El primer va sostenir que «emigrant» no és sinònim de «pobre», cosa que es dedueix, segons Rhonheimer, del notable preu que cal pagar a les màfies pel trasllat i també per la roba que usen. En resum, el professor Rhonheimer és partidari d'afavorir les iniciatives als països d'origen i va posar exemples molt positius d'algun país d'Àfrica.

La professora Núria Chinchilla va parlar sobre «La conciliació entre treball i família a la llum dels ensenyaments del Concili Vaticà II» i, basant-se en la *Gaudium et Spes*, va dir: «la família no és tan sols un mitjà per a la sostenibilitat econòmica i social... Aquesta peculiar i única comunitat de vida i d'amor produeix l'altruisme per excel·lència, la gratuïtat i la motivació transcendent en el seu sentit més genuí». Al llarg de la seva dissertació, es podien veure els nous rols de l'home i especialment de la dona en la societat actual.

Per la professora
Núria Chinchilla «la
família no és tan
sols un mitjà per
a la sostenibilitat
econòmica i
social... Aquesta
peculiar i única
comunitat de vida i
d'amor produeix
l'altruisme per
excel·lència,
la gratuïtat i la
motivació
transcendent
en el seu sentit
més genuí».

El professor Rafael Navarro Valls va començar la seva ponència posant en relleu que «dels mil dos-cents milions de fidels que s'integren avui a l'Església catòlica, tan sol un milió són religiosos o han rebut el sagrament de l'ordre: els restants són fidels corrents.» Doncs bé, a tota aquesta multitud el magisteri del Concili els reconeix la missió de «il·luminar i organitzar tots els assumptes temporals als quals estan estretament vinculats.»

Navarro Valls va fer una profunda anàlisi de la situació del catolicisme i la societat actual i va concloure que «en aquesta societat neopagana la situació és molt semblant a aquella que els primers apòstols van trobar en el seu temps».

No volem acabar aquesta crònica sense apuntar que cadascuna de les ponències ha estat mereixedora de l'assistència a Pamplona. Però un congrés menys extens hauria facilitat més l'atenció singular a les conferències i taules rodones.